

Tuvide rändest

Jaanus Elts

Sügis on lindudele suur liikumise aeg. Osa neist asub rändele ja lendab siit kaugele, teistel on liikumised küll lähemad, kuid nende talvine territoorium ei kattu suvisega.

Meie viiest tuviliigist on täiesti paigalind vaid kodutuvi. Eks nemadki koonduvad pärast pesitsusperioodi salkadesse ja liiguvad toiduotsinguil laialt ringi, kuid sellist tegevust ei nimetata rändeks. Paigalisuselt järgmine on kaelus-turteltuvi, kellest osa isendeid lendab siit ära, teised aga veedavad kogu talve Eestis. Öönetuvi ja kaelustuvi võivad mõnel talvel väheste isenditega siia jääda, kuid enamik neist rändab siiski lõunasse. Turteltuvi pole seni Eestis talvitunud ja tema rändeteed on ka kõige pikem: talvitusalad asuvad Sahara-taguses Malis.

Sõltumata rändsusest (ehk sellest, kui suur osa populatsioonist on liikuv) on kõik meie tuvid head lendajad. Kõige paremad on meie teadmised muidugi kodutuvi kohta. Niinimetatud kirjatuviseid (ingl *racing homers*, *homing pigeons*) on lennuvõistluste võitmise eesmärgil aretatud üle saja aasta ning see on andnud geneetilised liinid, millel on muu hulgas näiteks pikenenud rinnakukiil, eriti hästi arenenud rinnalihased, kompaktne keha ja tugevamad laba-hoosuled. Nad on esivanematest igas mõttes tugevamad ja suu-

Turteltuvi on kiire lendaja, aga kirjatuvivi vastu ta ei saa.

FOTO: FRANK AIDER

remad. Selliste lindude maksimaalne lennukiirus on 90–120 km/h, kuid et lennutingimused on looduses väga erinevad, on võistlustel registreeritud kiirus enamasti 80–100 km/h. See on väga suur kiirus, eriti kui arvestada, et tegu on keskmise, mitte lühiajaliselt (näiteks vaenlase eest põgenemisel) saavutatud kiirusega. Nii on teada, et üks emaslind läbis 800-kilomeetrise distantssi umbes 8 tunniga, keskmise kiirusega 98,5 km/h. See kõik on imepärane juba ainuüksi seepärast, et kirjatuvise esivanemad ei soorita märkimisväärseid rändeid ja nende lennukiirus jääb enamasti 60 km/h kanti. Umbes sama suur on see näitaja ka öönetuvidel. Turteltuvi lennukiiruseks on märgitud 61–82 km/h ja seega võib ka neid pidada kiireteks lendajateks.

Turteltuvide kohta on hakatud andmeid laekuma alles viimasel ajal, kui on alustatud spetsiaalseid uuringuid. Varem sai nii väikestele lindudele panna vaid rõngaid, mille efektiivsus rändeteede ja talvitusalade tuvastamisel on piiratud. Tehnika tormiline areng viimasel kümnel aastal on aga võimaldanud luua tihked seadmed, mida saab kasutada ka turteltuvi liikumise uurimisel. Nii saame tänapäeval neid linde uurida ka geolokaatoritega (möödavad päeva pikkust linnu asukohas) ning isegi satelliitsaatjatega (annavad linnu asukoha GPS-punktina). *Loe edasi ▶*

Turteltuvi postkaardi joonistamise konkursi tähtaeg on 10. november

Nii suured kui ka väikesed joonistajad-maalijad on oodatud osalema aasta linnu teemalise postkaardi joonistamise konkursil. Joonistusel peab olema kujutatud üht meie kahest turteltuvi liigist: kaelus-turteltuvi või turteltuvi. Parimate joonistuste autoreid ootavad auhinnad, mis antakse üle „Suurel linnuõhtul“ Tallinna Rahvusraamatukogus 5. detsembril. Ilusamatest töödest valmib näitus ja trükitakse postkaardid. Aasta linnu joonistamise konkursi toetab Keskkonnainvesteeringute Keskus. Joonistusvõistluse reeglid leiab aasta linnu kodulehelt: www.eoy.ee/turteltuvi.

Kaelus-turteltuvi

FOTO: UKU PAAL

Geolokaatorid on võrdlemisi odavad ja väikesed seadmed, kuid need ei võimalda hinnata linnu täpset asukohta ning probleeme on ka perioodidel, mil päeva pikkus ei ole piisavalt informatiivne linnu asukoha arvutamiseks. Seepärast on seni vähe teada ka turteltuvide sügisrände kulgemise kohta, kuid talvitusosalade puhul on meie teadmised juba paremad. Nii saab väita, et Lääne-Euroopa turteltuvid talvituvad arvukamalt Malis.

Talvitusosaladelt lahkutakse aprilli teises pooles (keskmiselt 19. aprillil). Kevad- ja sügisrände trass ei kattu täielikult ning tagasirände pesitsusalale toimub sügisrändega võrreldes mõneti ida poolt. Esimeseks proovikiviks turteltuvidele on Sahara kõrbe ületamine. Selline lend on olenevalt konkreetse isendi talvitusosalast 1560–2350 km pikk ja see läbitakse kiirusega 240–812 km päevas. Nüüdseks on muu hulgas selgunud, et pärast kõrbe ületamist teevad linnud energiarvude taastamiseks

pikema peatuse kas Marokos, Alžeerias või hoopis Hispaanias. Selline jõuvarude kogumise periood võib kesta mitu nädalat ning moodustab kogu rändamise ajast umbes 70%.

Peaaegu kõik turteltuvid saabuvad Euroopasse üle Gibraltari väina. Kevadränne talvitusosalalt pesitsusalale kestab kokku ligi kuu aega ning on 4000 km ja enamgi pikk. Eeltoodud teadmisi kokku pannes võime arvutada, et keskmine turteltuvi veedab 55% ajast talvitusosalal, 15% rändel ja 30% pesitsusalal.

Lisaks muule on selgunud, et turteltuvid võivad suuremaid liikumisi ette võtta ka talvel, lennates sadu kilomeetreid itta. Ilmselt juhinduvad sellised linnud muutustest talvitusala keskkonnatingimustes ning püüavad järgida joogivee ja toiduks vajalike seemnete kättesaadavuse rütmi. Turteltuvi rändab peamiselt öösel, kuigi varasemas kirjanduses leidub märkmeid ka päevase rände kohta, eriti kevadel.

Armastusluule I auhind

vanuserühmas II–17 a

EMMA LEENA TOOMSALU

lux et tenebrae

ma arvan et
ma olen sind kuskil näinud
enne kui me inimesteks saime
võib-olla pärineme
sama tähe pealt
kas sul on sama õõnes tunne
kui mind näed
kas tunned nagu oleksid sa koduks
tuhandeile koskedele
kui me pilgud kohtuvad
maailmas mis pole päris
ütle kas sa kuuled
kuidas iga aatom sinus
endamisi sosistab
see on minu hing see on minu veri
minu minu minu
sa oled
elusolemise tunne

Mida teha rõngastatud tuviga?

Meelis Uustal

Looduslikke tuviliike (õõnetuvi, kaelustuvi, turteltuvi või kaelus-turteltuvi) rõngastatakse Euroopas võrdlemisi vähe, sest nende kinnipüüdmine nõuab peale teooria tundmise ka suuri kogemusi ja palju aega. Seevastu kirjatuviseid ja teisi kodutuvi aretisi rõngastatakse tuvikasvandustes tuhandete kaupa, mistõttu neid ka kohatakse loodusel märksa sagedamini.

Eestiski nähakse aastas kümneid julgeid, kuid eksinud moega kirjatuviseid. Nende jalgu ehivad tavaliselt mitu värvilist rõngast. Erinevalt looduslikele lindudele jalga pandavatest rõngastest on kirjatuvide rõngad ühes tükis. Need pannakse tuvipojale kasvanduses jalga juba nii varakult, et rõngast saab lükata üle varvaste. Looduslikud linnud rõngastatakse vanemast peast ja siis on ainus võimalus suruda rõngas kokku ümber jala.

Kirjatuvide rõngastamisega tegelevad üle Euroopa sajad tuvikliubid, kelle rõngastustegevus ei ole koordineeritud. Nii pole enamasti võimalik ka rõnga peal oleva koodi järgi tuvi omanikku tuvastada ega talle tuvileiust teada anda. Lõputus jääb, et ehk lind kosub ja leiab õige tee jälle üles.

Matsalu rõngastuskeskus ootab andmeid kõikide looduslike liikide

FOTO: AINAR UNUS

rõngaleidude kohta. Kui sa pole kindel, kas tegemist on loodusliku tuviliigiga või kirjatuviga, tasub rõngaleiust igaks juhuks ikkagi Matsalu rõngastuskeskusele teada anda aadressil matsalu@envir.ee. Juurde tuleb märkida rõngastatud linnu liik, leiuukoht ja leiuaeg, andmed rõngalt ja enda kontaktandmed. Kui rõngad moodustavad värvikoodi, on fotod jalgadest samuti suureks abiks.

Selgusid parimad armastus- ja tuviluuletused

Thea Perm

Parimad luuletused turteltuvi aastale pühendatud armastusluule konkursil on selgunud. Konkursile laekus ühtekokku 123 luuletust 92 autorilt. Toid hinnati kolmes vanusekategorias: lapsed kuni 10 aastat, noored 11–17 a ja kõik, kes üle 18 a. Laekunud luuletuste seast valiti välja parimad armastusele pühendatud luuletused ja ka toredamad tuvivärsid.

Kõige nooremas vanuserühmas saame välja anda ainult ühe auhinna, sest konkursile laekuski ainult üks luuletus, kuid see võitis kõigi žüriiliikmete südamed. Luuletuse pealkiri on „Igatsus“ ja autor on 10-aastane Liselle Saluste.

Žürii otsustas tunnustada Jõhvi põhikooli emakeeleõpetajat Kärt Kaske, kelle neli õpilast saavutasid auhinnalised kohad. Täname õpilaste innustamise eest!

Suur tänu ka žüriiliikmetele Leelo Tunglale, Elle-Mari Taliveele, Veronika Kivisillale, Peep Veedlale, Sven Talile ja Urmas Abelile ning kõigile, kes konkursil osalesid.

Ootame kõiki osalejaid 5. detsembril Tallinnasse Rahvusraamatukokku „Suurele linnuõhtule“, kus võetakse kokku turteltuvi aasta ja toimub parimate autasustamine.

Viinistul arutati Põhja- ja Baltimaade metsalinnustiku kaitset

Veljo Volke

Kuue riigi BirdLife'i partnerid, looduskaitseametnikud ja säästva metsamajanduse standardi FSC (Forest Stewardship Council) rahvuslikud koordinaatorid kogunesid 29.–31. augustini Laemaal Viinistul, kus arutati metsalinnustiku kaitse võimalusi. Järjekorras teisel kokkusaamisel (esimene toimus Lätis Kemeris rahvusparkis) osalesid esindajad Rootsis, Soomes, Taanist, Lätist, Leedust ja Eestist.

Seminaril andsid Läänemere-äärised riigid ülevaate, kuidas neil kaitsetakse metsade linnustikku. Aruteludes keskenduti sellele, kuidas koostada rahvuslikke FSC metsamajandamise standardeid nii, et need arvestaksid võimalikult hästi metsalinnustiku kaitse vajadusi ja aitaksid riikidel ühtlasi täita ELi linnudirektiivist tulenevaid nõudeid.

Kuue riigi metsalinnustiku olukord on üsna erinev. Näiteks Taanis hävitati enamik metsi juba sajandite eest, kuid tänapäeval on Taani panus metsalinnustiku kaitseks kasvamas. 1800. aastal oli seal riigi metsas 2–3%, praegu 14,5% ning riigi poliitika soodustab metsade pindala suurendamist.

Soome ja Rootsi metsi on juba aastakümneid võrdlemisi intensiivselt

majandatud ja metsalindude olukord ei ole üldjuhul kiita. Näiteks meil tavalist valgeselg-kirjurähni püütakse Rootsis suurte jõupingutuste ja kulutustega looduses turgutada, kuid tulemused on olnud kesised. Soome ja Rootsi lõunapoolsete metsade elurikkus on praegu üpris väike, kuid loodusele soodsamaid metsandusvõtteid kasutades on võimalik olukorda parandada.

Eesti, Läti ja Leedu metsi on seni majandatud üsna tagasihoidlikult: raie-maht ei ole olnud suur, palju on kasutatud looduslikku metsauuendust, vähe on olnud hooldusraiet. Seetõttu on meie metsad olnud seisundilt võrdlemisi looduslikud, küllaltki suure hulga surnult seisvate puude ja kõdupuiduga ning metsalindudele meelepärased. Balti riikide peamine ülesanne on võimalikult suurt osa oma väärtustest säilitada ning hoiduda Soome ja Rootsi eeskujul järgimisest. Paraku on mõned meie metsandusteadlased ja poliitikud esitlenud Soomet ja Rootsit eeskujulike metsamajandusmaadena.

FSC on rahvusvaheline säästva metsanduse standard, millega metsaomanikud ühinevad vabatahtlikult. Mõni metsaomanik liitub selleks, et oma metsi vastutustundlikult majandada, kuid peamine standardiga ühinemise põhjus on soov suurendada oma konkurentsivõimet puiduturul ja saada paremat hinda. Selleks peavad metsaomanikud täitma tavametsandusega võrreldes rangemaid keskkonnanõudeid, arvestama rohkem oma töötajate ja kogukondade huve ning säilitama metsade kultuuriväärtusi.

10% Euroopa Liidu valgeselg-kirjurähnidest (3000–6000 paari) elab Eestis. „Eeskujuliku“ metsandusega Rootsi ja Soome peale on neid kokku vaid 200–300 paari.

Praegu käib kõigis riikides rahvuslike FSC-standardite uuendamine. Seejärel võrreldi Viinistul riikide edusamme standardi koostamisel ja kõrvaltati standardi eelnõudes pakutud looduskaitselisi nõudeid, mida metsaomanikud peavad seaduste kõrval järgima. Selgus, et riigiti on FSC-standardid üsna erinevad, aga häid keskkonnanõudeid on kõigil. Eestis avalikustati standardi esimene versioon tänavu esimeses kvartalis ning oma täiendustepanekud esitas sellele ka Eesti Ornitoloogiaühing, sealhulgas kolm kuud kestva raierahu kohta.

FOTO: RAIVER TOBRELUITS

Head metsahuvilised!

Eesti Ornitoloogiaühing hoiab FSC-standardi uuendamise protsessil kindlasti silma peal, kuid ootame, et kõik metsahuvilised süveneksid sellesse küllaltki keerulisse materjali ja esitaksid ka ise standardi parandamiseks ettepanekuid. Standardi teine versioon avalikustatakse tänavu hilissügisel veebilehel

<https://ee.fsc.org/>

Parimad armastusluuletused

Vanuserühmas 11–17 a

- I koht** Emma Leena Toomsalu luuletus „lux et tenebrae“
II koht Karl Johannes Mühlberg luuletus „Armastusest“
III koht Hanna Lisette Haabna luuletus „Minu Miisu“

Vanuserühmas 18 a ja vanemad

- I koht** Piia Kokka luuletus „Hoia“
II koht Airis Erme luuletus
III koht Janika Läänemets luuletus „Vaid Sina“

Parimad tuviluuletused

Vanuserühmas 11–17 a

- I koht** Karl Marcus Oimandi luuletus
II koht Oliver Štrik luuletus

Vanuserühmas 18 a ja vanemad

- I koht** Martina Viil luuletus „Kosjalugu“
II koht Windy Mets luuletus „Linnupete“
III koht Heiki Valdaru luuletus „Turteltuvid“

Eriauhind Liselle Saluste (10 a) luuletus „Igatsus“

Loe luuletusi turteltuvi kodulehelt www.eoy.ee/turteltuvi.

Vaibla linnujaam tähistas 30. sünnipäeva konverentsiga

Kristjan Adojaan

Tänavu 5. augustil kogunes Võrtsjärve põhjakaldale üle kuuekümmne linnuhuviline. Endise Vaibla metskonna saalis toimus Vaibla linnujaama 30. aastapäeva puhul roolinnuteemaline konverents. Olavi Vainu Matsalu rõngastuskeskusest rääkis Eesti linnurõngastamisest läbi aastate ning Margus Ots tutvustas oma ettekandes Vaibla linnujaama ajalugu. Et suve lõpus roolindude häält looduses eriti kuulda ei ole, oli huvitav kuulata seda salvestistelt, mida mängis

Vaiblas rõngastatud liikide esitosin 1987–2017:

Kõrkja-roolind	21520
Suitsupääsuke	9840
Salu-lehelind	8332
Tiigi-roolind	5803
Soo-roolind	5040
Väike-lehelind	3103
Pruunselg-pöösaland	2640
Rootsiitsitaja	2162
Sinitihane	2117
Aed-pöösaland	1877
Rasvatihane	1876
Väike-pöösaland	1258

<http://koond.vaibla.net/>

ette Veljo Runnel, iseloomustades helimustreid ka graafiliselt. Uku Paal näitas piltidelt tiigi- ja soo-roolinnu tunnuseid, ajades sellega huvilistel pea veel rohkem segamini – kuidas küll neil väikestel „pruunlindudel“ vahet teha? Seda tuligi praktikas järele proovida.

Juba enne konverentsi algust ja ka ettekannete vaheaegadel said külalised osaleda linnujaama igapäevatöös: sumbata läbi muda roostikku, läbida kolmveerandkilomeetrist võrguringi, proovida linde loorvõrgust välja harutada ja pärast ka määrata. Seejärel tuli tõdeda, et üksnes mõne „pruunlinnu“ põgusast silmitsemisest nende määramise selgekssaamiseks veel ei piisa ning tuleb jääda „pärast tunde“. Rõngastuspraktikaks on keset Eestit asuv Vaibla igati sobiv koht.

Vaibla linnujaama asutas 1987. aastal Tartu Noorte Loodusesõprade Maja ornitoloogiaringi juhendaja Heinrich Veromann seoses üleuroopalise projektiga „Acroproject“. Rõngastajateks olid tollal ringi õpilased (Margus ja Indrek Ots, Kristjan Adojaan, Kuldar Pild, Mait Trink, Andres Pae, Arne Laansalu jt). Esimesel aastal õmmeldi kõik võr-

Haruldused:

Padu-roolind – Eesti esmaleid (kinnitatud püük 1990, esmarõngastus 1992, püütud ka 2016)

Väike-käosulane – Eesti esmaleid (1989, 2002 ja 2015)

Siberi raat – Eestis 7. kohtamine (2016)

Väiketsiitsitaja – Eestis 13. kohtamine (2017)

gud ise kokku väikesesilmalise kalavõrgu linadest ja värviti riidevärviga, mis päikese käes kiiresti pleekus. Võrgud paigutati roostikku, kus oli nii sügav vesi, et abi polnud isegi kalamehesäärikutest. Seetõttu pidid noored riideid ja jalanõusid lõkke ääres kuivatama. Elati telkides ja süüa valmistati lõkkel. Alates 1989. aastast said rõngastajad peavarju tollal metskonnale kuulunud korteris, mis on baasiks tänini. Mõõdunud 30 aasta jooksul on linde rõngastatud 18 suvel (1987–1993, 2001–2008 ja alates 2015. aastast). Praegu on peamised rõngastajad taas Tartu Loodusmaja

Huvilised saavad Vaibla linnujaamas lindude püüdmisega tutvuda. **Kõrkja-roolind loorvõrgus.**

Rõngastamistöö tutvustamine konverentsi ajal.

Tormise ilma tõttu oli sel päeval inimesi Vaiblas rohkem kui linde.

FOTOD: KRISTJAN ADOJAAN

õpilased. Alates 2017. aastast tegeleb Vaibla linnujaama töö korraldamisega Art Villem Adojaan.

Kokku on Vaiblas rõngastatud 79 073 lindu 110 liigist (peale liikide veel pääsukeste hübriidid). Rohkem kui veerand lindudest on olnud kõrka-roolinnud (21 520; 27%), teised roolinnud moodustavad 17%. Suurematest rühmadest on esindatud lehelinnud (15%), pääsukesed (14%) ja põosalinnud (8%). Püügiperiood kestab tavaliselt poolest juulist poole augustini, mõnepäevaseid püügisessioone võetakse ette ka sügisel ja kevadel. Kehva ilma

tõttu võib vahel juhtuda, et võrkudesse satub alla 10, parematel aegadel aga üle 500 linnu päevas.

Vaiblas rõngastatud linde on mujal maailmas tabatud üle 80 kokku 24 riigis. Kõige kaugem neist on Lõuna-Aafrika Vabariigis leitud suitsupääsuke. Samuti on Vaiblas püütud hulk „välismaalasi“, kõige rohkem Soome rõngaga linde. Sadu linde püütakse korduvalt: varasematel aastatel Vaiblas rõngastatud linnud satuvad taas võrku, isegi mitmel aastal järjest. Nende andmete järgi on vanim Vaiblas püütud lind rästas-roolind, kes rõngastati vanalinnuna 1990.

Vaibla linnujaama ajaloo, tegevuse ja püügiarvudega saab tutvuda internetis aadressil

vaibla.net

ning kohapeal logiraamatu vahendusel.

Uudiseid ja teateid vahendab **facebook.com/vaiblalinnujaam.**

oodatud jaama tegevuses kaasa lööma, tuleb ainult enne kokku leppida.

aastal ja tabati samas taas 2002. aastal, seega oli ta teistkordsel püüdmisel vähemalt 13 aastat vana.

30 aastat täitus ka Pikla linnujaamal

Mati Kose

Eesti osalemisel rahvusvahelises roolindude rände uurimisprojekti „Acroproject“ võib 1987. aastat pidada kuldajaks. Paljud noored rõngastajad asusid projekti rahvusliku koordinaatori Agu Leivitsa ja Nigula looduskaitseala innustusel ja toetusel roolinde rõngastama enam kui tosinas paigas üle Eesti. 4. augustil 2017 möödus 30 aastat Pikla linnujaamas aastail 1987–1994 tegutsenud Pikla roolindude rõngastusjaama töö algusest. Pikla neeme ja lahesopi roostikus püüdsid juuli keskpaigast septembri alguseni roolinde peamiselt Mati Kose ja Margus Ellermaa, keda abistasid Aivo Klein ja Enno Tšetsin.

Sel perioodil sai rõnga jalga üle 24 000 tiivulise ning tabati Eesti esimene tarna-roolind. Suurt rõhku pandi Pikla roostikes pääsukeste ööbimiskogumite uurimisele ning valmisid õpilaste teadustööde konkursil II koha saanud uurimistöö ja artikkel ajakirjale Eesti Loodus. Pikla kalatiikidel rõngas-

Võrk linnumaja hoovis püüdis linde hästi.

Foto: Mati Kose

tati kahlejaid ning uuriti pisiimetajate faunat. Pikla linnujaama aastatel sai selgeks selle paiga erakordselt rikas loodus. See oli aluseks ettepanekule liita ala tollase Rannametsa-Soometsa, praeguse Luitemaa looduskaitsealaga.

Nüüdseks on endise Pikla kalakasvatuse hoone baasil rajatud majutus- ja looduskeskus Pikla Linnumaja, mille eesmärk on pakkuda linnu- ja loodusõpradele ning loodusaridusega tege-

lejatele võimalust tutvuda paiga loodusväärtustega. Rõngastamise asemel pannakse nüüd rõhku lindude vaatlemisele ja pildistamisele fotovarjetes.

Pikla linnujaama tähtpäeva puhul toimus 7.–10. augustini Pikla Linnumajas noorte linnu- ja loodushuviliste laager. Selle käigus pandi linnumaja ümbruses üles linnuvõrgud, et jagada teadmisi ja kogemusi lindude määramisest, märgistamisest ja rändest.

Üllatus Iisraelist

Thea Perm

Mõni tund enne Pikla linnulaagri lõpetamist 10. augusti hommikupoolikul tuli noor linnuhuviline Claudia Olev teatega, et ta sai võrgust linnu, kel on juba rõngas jalas ja rõngale on kirjutatud „Tel Aviv Israel“. Linnulaager oli Claudia esimene kokkupuude lindude rõngastamisega ja ta ei osanud arvatagi, millise leiu otsa oli sattunud. Nimelt on tegemist väga olulise teabega meie linavästrike rändeteede kohta, sest varasemad analoogsed taaspüügid puuduvad. Leitnud on küll ühe linavästriku jäänused Kihnust 25. juulil 1980, kuid tema oli rõngastatud Helsingis 4. mail 1977.

Iisraeli rõngastuskeskusest laekunud info põhjal saime teada, et linnu oli rõngastanud Yohay Wasserlauf 2016. aasta 11. märtsil Tel Avivi äärelinnas Shefayimi kaubanduskeskuse parklas. Yohay võttis Pikla linnulaagri juhendaja Thea Permiga ühendust, et jagada oma rõõmu taaspüügi üle. Selgus, et see oli olnud tema elu esimene rõngastus. Vaimustus muutus veel suuremaks, kui ta kuulis, kui oluline info see Eesti ornitoloogia jaoks on. Saime ju teada, et meie linavästriku lendavad talvituma lausa 2986 kilomeetri kaugusele. Uute sõprade leidmiseks ja siiraks rõõmuks polegi palju vaja – rõngasta vaid üks väike lind!

Iisraelist sõnumi toonud linavästriku.

Foto: Mati Kose

Meie Aasia päritolu kaugrändurid

Meelis Uustal

Sügisel lendavad paljud linnud meilt lõuna poole talvitama. Lühima retke võtavad ette tihased, põialpoisid ja teised osarändurid, kes suunduvad peamiselt Kesk-Euroopasse. Nendel võtab ainult osa populatsioonist ette pikema rändeid. Mitmed vee- ja rannikulinnud suunduvad Lääne- ja Lõuna-

FOTO: ANDRES LUIK

Euroopa veekogudele ja märgaladele. Meile aprilli alguses naasvad linnud (nt laulurästa, sookiur) veedavad talve peamiselt Vahemere-äärsetes riikides.

Meil on ka terve hulk linde, kes leiavad endale sobiva talvituspaiga Aafrikast. Näiteks tänavune aasta lind turletuvi jääb püsima Saheli piirkonda

FOTO: KILVAR KESSLER

ekvaatorist põhja pool, känd eelistavad ekvatoriaalseid vihmametsi ja päris Lõuna-Aafrikasse võivad välja lennata valge-toonekurg ja suitsupääsuke. Vähem on teada tõsiasjast, et mõned meil pesitsevad kaugrändurid suunduvad talveks hoopis Aasiasse. Kes nad on ja mida on nende rändest teada?

Kuldhänilane

Kuldhänilane on Euraasia mandri keskosas pesitsev liik, kes on asunud oma levilat lääne suunas laiendama alles viimastel kümnenditel. Viis aastat tagasi pesitses meil 40–80 haudepaari, kuid nüüd on ainuüksi Pärnu rannaniidul neid sama palju. Meie Aasia lindudest viibib kuldhänilane Eestis kõige pikemalt – aprillist septembrini. Tõenäoliselt kasutavad kuldhänilased teistest liikidest mõnevõrra lähemaid talvitusalasid, mis asuvad Iraanis Kaspia mere lõunakaldal ja Araabia mere põhjakaldal. See on praegu vaid hüpotees, sest sellegi liigi pesitsusväliste elukommete kohta andmeid napib.

Karmiinleevike

Karmiinleevike on meie Aasia lindudest arvukaim. Liik jõudis Eestisse alles 19. sajandi lõpul pärast intensiivset levila laiendamist lääne suunas. Eestis veedab ta vaid napid kolm kuud ning pärast augusti keskpaika näeb teda haruharva. Tema rändeteede üle on valgust heitnud Rootsi lindude uuring geolokaatoritega. Nimelt suunduvad karmiinleevikesed suve teisel poolel otse kagusse, ülevad Kasahstani seemnevaesed kõrbed,

Aed-roolind

Aed-roolind on samuti uustulnuk idast, kelle esimene dokumenteeritud pesitsus pärineb 19. sajandi lõpust. Tema levila läänepiir on pidama jäänud Läänemere idakaldale, kuid sellest hoolimata on ta meil päris arvukas. See suurepärase öölauliku on üks meie hilisemaid saabujaid ja varasemaid lahkujaid. Ta jõuab pärale mai lõpus ning augusti keskpaigaks on enamik linde asunud teele oma India ja Bangladesh talvitusala poole. Aed-roolinnu rändete kulgeb samuti läbi Kasahstani, kuid täpsemad uuringud pole veel tehtud.

kuni jõuavad Pamiiri mäestiku jalamile. Seal teevad nad pikema toitumispeatuse ning võtavad suuna lõplikku sihtkohta Pakistanis ja India loodes. Kevadrändel valivad nad veidi lõunapoolsema marsruudi, lennates ümber Kaspia mere põhjakalda või rühkides läbi Gruusia ja Kaukasuse mäestiku.

FOTO: VIRGE VÕSVALG

FOTO: AVE KRAUSEL

Väike-kärbsenäpp ▶

Väike-kärbsenäpp on meie Aasia päritolu lindudest Euroopas kõige ulatuslikumalt levinud. Tema levila läänepiir ulatub Saksamaani ja lõunapiir Kreekani. See tähendab ühtlasi, et ka tema ränne Pakistani ja India talvituspaikadesse toimub palju laiemal rindel ja erinevaid teid pidi. Kolm peamist rändekoridori suunduvad kas Kaspia mere tagant läbi Lääne-Kasahstani, üle Kaukasuse mäestiku või Kreeka ja Türgi kaudu. Eestis võib viimaseid väike-kärbsenäppe kohata veel septembriski.

FOTO: ART VILLEM ABOJAN

FOTO: UHU PÄÄL

Väike-käosulane ▲

Väike-käosulane pesitseb Euraasia keskosas mõlemal pool Uuraleid ja nagu teistelgi kombeks, on just viimastel kümnenditel hakanud levima lääne poole. Ta jõuab meile mai viimastel päevadel ning juuli keskpaigaks on enamik sügisrände ette võtnud. Milliseid teid pidi väike-käosulane oma Indias asuvatesse talvituspaikadesse jõuab, on praegu veel teadmata.

Veetallaja ja põhjasiitsitaja

Meie Aasia lindudest tuleks mainida veel põhjasiitsitajat ja veetallajat, kes on meil samuti varem pesitsenud. Põhjasiitsitajad talvituvad koguni Hiina idaosas, kuid Skandinaavia lindude rändeteed on alles väljaselgitamisel. Geolokaatoriga Skandinaavia veetallajad veedavad oma talve Araabia merel, kuhu nad jõuavad pärast „tankimispeatust“ Mustal või Kaspia merel.

Veetallajast tasub rääkida veel mõne sõna. Tänu geolokaatorite kasutamisele saadi mõni aasta tagasi jälile, et üks Šotimaal pesitsenud veetallaja suundus Kanada ja Florida kaudu Vaiksele ookeanile, kus ta jäi talvitama Galápagose saarte ja Lõuna-Ameerika ranniku vahele avamerel. Sama marsruuti

Nõlva-lehelind ▲

Nõlva-lehelinnu kohtamiseks Eestis peab kärke olema, sest suurem lootus teda näha on vaid pooleteise kuu jooksul. Pärast juuli keskpaika on Eestis tehtud vaid üksikuid vaatlusi. Ta pesitseb siinpool Uuraleid kuni Saksamaani välja ning lendab ilmselt Kaukaasia või Kasahstani kaudu oma talvitusaladele, mis ulatuvad Indiast Taini.

pidi lendas ta ka oma pesitsuskohta tagasi. See oli esimene kinnitus Euroopas pesitseva linnu kohta, kes talvitab Lõuna-Ameerika läänepoolsel küljel.

Põhjasiitsitaja.
Veetallaja.

FOTO: AUPSDAHE/WIKIMEDIA COMMONS

FOTO: KARL JAKOB TOPLAAN

FOTO: KARL ADAMI

Eestis toimus rahvusvaheline merikotka konverents

Kotkaklubi korraldas 5.–7. oktoobril Roostal rahvusvahelise merikotka konverentsi. Viimane ja seni ainus merikotkaekspertide kohtumine toimus juba 2000. aastal Rootsis, kus Eestist osalesid Tiit Randla ja Veljo Volke. Toonase kohtumise eesmärk oli ülevaate saamine liigi seisundist ja Euroopa-ülese kaitse tegevuskava koostamise algatamine.

Eestis merikotka konverentsi korraldamise idee hakkas idanema juba 2013. aastal, kui EOÜ Eesti-Läti koostööprojekti „Eagles Cross Borders“ lõpuüritusel tegi Tiit Randla sellisel ettepaneku. Viimastel aastatel

on meie kotkameestel (Gunnar Sein, Urmas Sellis) olnud tihe koostöö ka Vene kotkaurijatega. Meie soov oli n-ö keskpõrandale kokku saada ida ja lääne kolleegid, et edendada omavahelist suhtlemist ja koostööd. Lisapõhjus kokkusaamiseks oli merikotka kaitse eduloo tutvustamine, sest tegemist on liigiga, kelle arvukus on väljasurumise piirilt mõnekümne aastaga kiiresti taastumas. Kogusime konverentsi korraldamiseks mõned aastad julgust ja ideid, sest see oli Kotkaklubile esimene nii suure konverentsi korraldamine, ja tänavu tegime konverentsi teoks.

20 riigi merikotka entusiastide ühispilet.

FOTO: FRANK AIDER

Renno Nellis, Kotkaklubi

Merikotka pesitsusareaal ulatub Lääne-Euroopast Balkani riikide ja Barentsi mereni, samuti pesitseb ta Islandil ja Gröönimaal. Konverentsilgi oli osalejaid kogu areali ulatuses, kaugeimad kolleegid tulid Sahhalinilt, Islandilt, Balkani maadest ja USAst. Kokku osales 93 inimest 20 riigist: Eesti (20 osalejat), Venemaa (16), Soome (11), Šotimaa/Suurbritannia (6), Rootsi (5), Läti (5), Ungari (5), Horvaatia (3), Taani (3), Saksamaa (3), Austria (2), Valgevene (2), Iirimaa (2), Leedu (2), Norra (2), Serbia (2), Aserbaidžaan (1), Island (1), Poola (1) ja USA (1). Osalesid väga erinevate ametite esindajad: looduskaitsejad, ametnikud, teadlased, veterinaarid, keskkonnahariduse töötajad, merikotka seire tegijad, vabaihenduste esindajad jt.

Konverentsil peeti 38 ettekannet ja esitleti 15 postrit väga mitmekesistel teemadel. Avakõne pidas Keskkonnameti peadirektori asetäitja Leelo Kukk, kes rõhutas merikotka kaitset kui suurt edulugu ja vabaihenduste pakutava partnerluse tähtsust riiklikule looduskaitsele.

Esimesel ettekandepäeval räägiti merikotka kaitsepraktikast (Serbia), reintrodutseerimisest (Iirimaa, Šotimaa), keskkonnamürkidest (Rootsi), plii mõjust (Saksamaa, Eesti), endiselt toimuvast mürgitamisest Kesk-Euroopas (Serbia, Ungari), tuulikute

Kablis tulid kokku metsakanaliste seirajad

14.–15. oktoobril kogunesid Häädemeeste vallas Kablis metsakanaliste seirajad ja huvilised, et vahetada muljeid ja teavet, kuidas edeneb metsakanaliste distantsloendus seirajate pilgu läbi. Metsakanaliste seire on kestnud juba seitse aastat, mistõttu oli igati paslik arutada seniseid loendustulemusi ja leida lahendusi probleemidele.

Metsakanaliste seiret korraldatakse augustikuus transektloenduse meetodil ruudukujulisel seirealal küljepikkusega 2 km (kokku seega 8 km). Seire eesmärk on eelkõige metsise, laanepüü ja tedre arvukuse muutuste ja produktiivsuse jälgimine. Need kolm liiki on kõik paiksed, sageli spetsialiseerunud kindlatele elupaigatunnustele ja seetõttu sobiv liigirühm looduses toimuvate muutuste hindamisel. Ja muutused juba toimuvad: viimastel aastatel joonistub nii tedre kui ka metsise arvukusnäitajatest välja püsiv langus, vaid laanepüül näitasid kaks viimast aastat tõusu.

Kokkutulekul arutati, kuidas tagada vajaliku hulga radade katmine (60 rada), milline oleks statistika tegemiseks optimaalne radade arv (80) ning kui-

mõjust (Norra), merikotka mõjust looduslikele liikidele (Taani, Läti, Leedu) ja kariloomadele (Norra, Šotimaa). Veel käsitleti ettekannetes gaasi- ja naftatööstusrajatiste mõju hiid-merikotka elupaikadele Sahhalinil (Venemaa) ja linnugripi (Soome). Plenaarettekande pidas legendaarne merikotkauuri ja Björn Helander Rootsist, kes võttis kokku oma 60-aastase töö merikotkaga: väljasuremise piirilt öitsenguni. Teise plenaarettekande tegi Oliver Krone Saksamaalt, kes andis väga hea ülevaate plii negatiivsest mõjust merikotkale ja teistele liikidele ning arutles lihtsate lahenduste üle. Näiteks plii vaba jahilaskemoon on oma omadustelt samaväärne või paremgi, kuid pliiiga võrreldes mitetoksiline!

Teisel konverentsipäeval käsitleti positiivsemaid teemasid ja räägiti merikotka rollist keskkonnahariduses (Šotimaa), veebikaamerate (Eesti, Saksamaa) ja muudest veebirakendustest (Venemaa), telemeetrilise uurimise (Soome, Venemaa, Poola, Läti), populatsiooniuuringutest ja lokaalpopulatsioonide jälgimisest (Soome, Austria, Azerbaidžaan, Valgevene, Venemaa).

Laanepüü. FOTO: TIIT JÄRISSE

das seda saavutada, kui rahastust rohkemaks pole. Metsakanaliste seirelt läks jutt metsise seirele ja bioloogiale ning arutleti, kuidas koondada kevadises metsisesesires ja augustikuisest metsakanaseires osalevad jõud. Võeti vastu otsus luua tuumikrühm, kes sellega tegelema hakkab. Üldise heakskiidu sai mõte, et tuleks kaaluda EOÜ kanaliste tööühma moodustamist, et parandada omavahelist infovahetust, jagada kogemusi, teha koos välitöid, kaasata uusi huvilisi ning arendada ühingu vabatahtlike võrgustikku.

Plenaarettekande valgepea-merikotka rollist inimeste keskkonnateadlikkuse parandamisel tegi Jeffrey Meshach USAst. Teise plenaarettekande pidas legendaarne kotkamees Pertti Saurola Soomest, kes rääkis sealsetest telemeetrilise uurimusest ja nende tulemustest.

Konverents kulges väga mõnusa õhkkonnas. Pärast pikki ettekandepäevi jätkusid arutelud kuni hiliste öötundideni ja nii sündisid mitmed uued ideed ning algatused. Vähestest unetundidest hoolimata lahkuti kodumaale täis uut energiat ja indu. Järgmine konverents

Kõik, kes soovivad osavõtta metsakanade seirest,

võiksid endast märku anda metsakanaliste distantsloenduse koordinaatorile Andrus Jairile! Meil on vaja juurde uusi seirajaid, et saavutada optimaalne seireradade arv. Niiviisi aitad meil üheskoos jälgida nende lindude käekäiku ja meie looduses toimuvaid muutusi. Metsakanaliste seire aruannetega on võimalik tutvuda seireveebi portaalis: <http://seire.keskkonnainfo.ee/>. Metsakanaliste seiret rahastab Keskkonnaagentuur. Lisainfo: Andrus Jair, andrus.jair@gmail.com

toimub 2022. aasta paiku tõenäoliselt Šotimaal.

Korraldus oli kokkuvõttes edukas ja selle võtmeks oli hästitoimiv tiim. Konverentsi korraldamise tööühmas olid Renno Nellis, Katrin Kaldma, Gunnar Sein, Urmas Sellis, Madis Leivits, Triin Kaasiku ja Janis Kuze (Läti), hästi toimiva ja palju kiidusõnu saanud kodulehe tegi Hannes Margusson. Merikotka konverentsi rahastas Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Suur aitäh osalejatele, väitlusjuhtidele, korraldusmeeskonnale ja KIKile!

Konverentsi lõppedes leppisid osalejad kokku viies otsusepunktis, mis on liigi seisundi taastamise jätkumiseks võtmetähtsusega:

- (1) pliid sisaldaval jahilaskemoon on oluline negatiivne mõju merikotkale jt röövlindudele, mistõttu soovime tungivalt Euroopa Liidus keelustada pliid sisaldava jahilaskemoona kasutamine;
- (2) merikotka vaenamata, sh mürgitamine, tuleb lõpetada kogu levikuala ulatuses;

- (3) tuulikuid ei tohi rajada liigile olulistele pesitsus- ega talvitusaladele;
- (4) pesapaikade kaitse on oluline kogu pesitsusareaali ulatuses;
- (5) merikotkas on väga hea keskkonnaindikaator.

Konverentsi kodulehelt leiab otsuse täisteksti ja põneva konverentsiteeside kogumiku, samuti enamiku ettekannete salvestised: <http://www.kotkas.ee/seaeagle2017/>.

Birdlife'i rakkerühm jälgib teraselt ELi looduskaitsepoliitikat

EOÜ linnukaitseprogrammi juht Veljo Volke viibis 20.–22. septembrini Taanis, kus kogunes Birdlife'i partnerliikmetest koosnev linnu- ja loodusdirektiivi rakkerühm (*Birds & Habitats Directives Task Force*). Rakkerühma peamine eesmärk on mõjutada ELi poliitikat, et saavutada selle positiivne mõju lindude ja üldse looduse seisundile. Rakkerühm koosneb eri riikide Birdlife'i ekspertidest, kes jagavad omavahel infot ja kogemusi ning kujundavad üheskoos Birdlife'i seisukohad mitmesugustes looduskaitseküsimustes Euroopa Liidu tasandil.

Sellesügisel kohtumisel lepitati kokku LIFE-programmi rahastuses ja sihtliikides ning kinnitati ettepanek ELi keskkonnakuritegude direktiivi muutmiseks. Intensiivse paaripäevase kohtumise jooksul arutati enam kui 20 teemat, sealhulgas näiteks taastuenergia mõju looduskeskkonnale ja turteltuvi üleeuroopalise tegevuskava vastuvõtmist. Samuti jagati uusimaid teadmisi invasiivsete linnuliikide leviku ja arvukuse kohta Euroopas ning anti ülevaade

Elavat arutelu tekitas ELis kaitstava valgepõsk-lagle küttimine

FOTO: TIIT KÜLROTS

Euroopa tähtsatest linnualadest.

Eestile olulisim teema oli seotud ELi looduskaitse direktiivide paremaks rakendamiseks koostatavate riiklike tegevuskavadega. EOÜ hakkab juhtima meie keskkonnanäidenduste tegevust, et hinnata valitsuse tulemusi linnu- ja loodusdirektiivi rakendamisel ning anda nõu, kuidas seda paremini teha. Ühtlasi lepitati kokku, et BirdLife'i eksperdid aitavad EOÜ-l koostada märgukirja

Euroopa Komisjonile, et ELi potentsiaalselt rahastatavate energeetikaprojektide nimekirjast eemaldataks Paldiski LNG-terminal, mille vastu EOÜ ja ELF pidasid riigiga kahes kohtuastmes vaidlust, kuid kaotasid. Ometi arvame endiselt, et Paldiski poolsaare tippu kavandatav terminal koos selle ligi 800 m pikkuse kaiga ohustaks meie ainsat krüüsli pesitsuskogumit ja mõjuks halvasti teistele piirkonna loodusväärtustele.

EOÜ saab KÜSKi toel uue kodulehe

2017. aasta septembris käivitus Siseministeeriumi ja Kodanikuühiskonna Sihtkapitali rahastatud projekt „Eesti Ornitoloogiaühingu majandusliku elujõulisuse tugevdamine kaasajaga IT-toe kaudu“.

SISEMINISTEERIUM

KÜSK Kodanikuühiskonna Sihtkapital

KODANIKUÜHISKONNA TOETUSEKS

Projekti kõige silmatorkavam tulemus on uus, nüüdisaegne, atraktiivne ja nutisõbralik EOÜ veebileht, mis valmib uuel aastal. Samuti valmib siselõigatav liikmehalduskeskkond ning projekti käigus töötatakse välja EOÜ annetuste, teenuste ja toodete müügi strateegia, uuendatakse e-poodi ning korraldatakse dokumentide ja andmete (sh linnustiku seire- ja vaatlusandmed) säilitamine ja varundamine. Projekt lõpeb oktoobris 2018.

Trükiveatuvi:

Tiirutaja juunikuu numbris ilmunud artiklisse "Mis on teada kaldapääsukeste pereelust" oli sünenenud viga. 3–4 päeva vanuste poegade roojapalle hakkavad pesast välja viima siiski vanalinnud, mitte noorlinnud ise. Enne seda, poegade esimestel elupäevadel neelavad vanalinnud nende roojapallid alla. Ringi liikuma hakkavad pojad pesakoopas u üheksapäevaseks. Artikli autor Liis Keerberberg palub eksituse pärast vabandust!

KESKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS

KIK toetab 10 olulist EOÜ projekti

Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) nõukogu otsustas oma juunikuulise istungi toetada kümnet Eesti Ornitoloogiaühingu projekti. Näiteks hakkame analüüsima metsalinnustiku arvukuse vähenemise põhjusi ja selgitame välja, milline osa on metsamajandusel ning maastiku- ja kliimamuutustel selles, et meie tavalinnustiku arvukus on viimase 33 aasta jooksul vähenenud keskmiselt 0,5% aastas. Teistest looduskaitseprojektidest jätkuvad 2018. aastal

kaldapääsukeste rakendusuringud ja metsiste elupaigakasutuse uuringud, samuti saab hakata ellu viima mõningaid põllulindude kaitseks vajalikke tegevusi. Tänu KIKi toele saame jätkata ajakirjade Hirundo ja Tiirutaja väljaandmist ning toimuvad populaarsed harastusteadusprojektid „Talvine aialinnuvaatlus“ ja „Suvine aialinnuvaatlus“. KIK toetas ka EOÜ avatud suveseminarit korraldamist Pürksis ning 2018. aasta linnu metsise kampaaniate elluviimist.

FOTO: TÕNU LAASI

Teateid EOÜ nõukogust

EOÜ nõukogu kogunes 15. septembril Tartus. Juhatus andis nõukogule ülevaate tegevustest eelmisele nõukogu koosolekule järgnenud perioodil. Pikemalt oli arutusel EOÜ juhtorganite (üldkoosolek, nõukogu, juhatus, kontori tasand) analüüs, mille koostasid Meelis Uustal ja Liis Keerberg. Mõttevahetuse tulemuseks sai juhatus ülesande esitada oma visioon juhtimiskorraldusest kontori ja juhatuse tasandil, anda ülevaade strateegia ja tegevuskava täitmisest, finantsseisust, projektide tööst ja komisjonide tegevusest. Arutleti ka selle üle, milliste ettevõtlusprojektidega võiks EOÜ kaasa minna ja kuidas seda korraldada.

Õnnitlused

Eesti Ornitoloogiaühing õnnitleb ümarguse juubeli puhul ja tänab toetuse eest:

Andreas Päären	10
Sigrid Paavle	20
Erko Kiisel	30
Airiin Lehtmet	30
Siiim Sellis	30
Raul Rosenvald	40
Miina-Riin Karu	40
Janek Loog	40
Taimi Alas	50
Elika Jürisson	50
Kuldar Kaljurand	50
Agu Leivits	60
Inge Paap	60
Toomas Jüriado	70
Lembit Reimal	80

Tallinna linnuvaatlustaristu paraneb

Septembris avati Tallinnas Paljassaare hoiualal 550 m laudteid koos teabetahvlitega, mis valmivad Tallinna Keskkonnaameti juhtimisel läbiviidava INTERREGi Kesk-Läänemere programmi projekti NATTOURS raames.

Pikem laudtee, mis saab alguse Pikakari ranna tagant ja kulgeb liivase Väike-Paljassaare idaranniku lähedalt, aitab suunata hoiuala külastajad sissetrambitud radade võrgustikust ettenähtud teele ning aitab kaitsta väärtuslike kasvukohti ja taimi tallamise eest. Lühem laudtee, mis viib kitsa Väike-Paljassaare poolsaare läänekaldale, lõppeb puhkekohaga, kus saab vaadelda Saarteveha lõukas peatuvaid ja pesitsevaid linde. Paljassaare hoiuala on Tallin-

na linnurikkaim paik ja üleeuroopalise tähtsusega NATURA 2000 võrgustiku ala, kus on kohatud 233 liiki linde.

Sama projekti raames rajatakse Tallinnasse ka uus linnuvaatlustorn. See valmib hiljemalt 2018. aasta kevadeks Rocca al Mare promenaadi äärde, kust on hea vaade Kopli lahele, roostikule, ümbritsevale parkmetsale ja põõsastikele. Rocca al Mare ja Mustjõe piirkond on suurepärase puistulindude rände vaatluskoht, sest on kitsaim ala (nn pudelikael) piki Tallinna lääneosa rohealaid kulgeval lindude rändeteel.

NATTOURSi projektist saab lähemalt lugeda aadressilt <http://www.tallinn.ee/est/NATTOURS>.

Munakuhi luigeparadiis

Triin Leetmaa

Väinamere linnuala linnustiku inventuuri käigus külastati 2017. aasta suvel mitut väikesaart eesmärgiga saada ülevaade nende haudelinnustikust. Muu hulgas käisime Renno Nellisega Tahu lahe laidudel, kus ülekaalukalt arvukaimaks pesitsejaks osutus külmnokk-luik. Arvestades laidude väikest pindala oli luigepesade tiheus kohati muljet avaldav. Näiteks Kivirahul (pindala 0,261 ha) leidsime 18 pesa ja Koplirahul (0,295 ha) 38 pesa. Mõlemal laiul oli edutuid pesi ligi 30%. Kurnade hukkumise põhjuseks võib olla nii röövlus, vee alla jäämine kui ka pesa mahajätmine. Mõni muna võib olla viljastamata ning vahel harva võib kiiruga pesalt lahkuv luik muna pesast välja tõmmata.

Ükski neist tegureist ei paista aga selgitavat Koplirahul nähtut, kus lisaks hil-

juti ülejuutatud ja seetõttu hukkunud kurnadele oli pesade vahel palju laiailpillutud mune. Tagantjärele on peaaegu võimatu tuvastada, kes ja millal muna laiali ajas, kuid külmnokk-luiged on

tuntud oma agressiivse käitumise poolest pesa kaitsmisel, mistõttu ei ole neil palju looduslikke vaenlasi. Kas süüdlaste seas oli mõni rebane, šaakal, merikotkas või kormoranisalk, võib üksnes spekuloida.

FOTO: TRIIN LEETMAA

Ootame sügisei ja talviseid fenovaatlusi!

Tänu sadadele linnuvaatlajatele, kes on sisestanud oma vaatlusandmed PlutoFi keskkonda (plutof.ut.ee), valmis Eesti Ornitoloogiaühingul tänavukevadiste fenoloogiliste vaatluste ülevaade. 15 000 vaatlusel põhinevas aruandes käsitletakse 35 levinuma rändlinnu saabumist Eestisse, samuti talvitusvaatlusi ning vaatluste arvu ja aktiivseid vaatlejaid maakondade kaupa.

Oluline fenoloogia osa on ka sügise rändevaatluste ja rändlindude talvitusvaatluste tegemine. Ennustuste kohaselt lähikümnenditel soojad tal-

ved sagenevad, mis toob kindlasti kaasa talvitama jäävate käblikute, punarindade jt traditsiooniliste rändlindude arvu kasvu. 2016/2017. a talv oligi juba punarina vaatluste poolest rekordiline.

Kõik linnuvaatlajad on oodatud sisestama oma vaatlusandmed PlutoFi keskkonda aadressil plutof.ut.ee, mille üheks väljundiks on eElurikkus. Sügisesed vaatlusandmed palume sisestada PlutoFisse või saata EOÜ kontorisse hiljemalt 15. jaanuariks 2018.

Punarin.

FOTO: TIIT KÜLAOTS

Loe fenovaatluste aruannet: <https://goo.gl/CrbiR7>. Lisainfo: Tiiu Tali, feno@eoy.ee.

Mälumängusari Tartus jätkub!

Kõik on oodatud osalema EOÜ heategevuslikel loodusteemalistel mälumängudel Tartu loodusmaja saalis. Kaks korda kuus toimuva mälumänguga kogutakse raha linnukaitseliste talgute korraldamiseks. Iga mängu alguses toimub üks lühiettekanne põnevast linnumaailmast looduseuurija silmade läbi.

Esimesed talgud toimusid septembri lõpus Valgamaal. Üle 20 talgulise aitas otsida kassikakkude tegevusjärgi võimalikul pesitsusalal ja päris tühjade kättega ei jäädudki. Leiti üks kassikaku sulg, mis viitab sellele, et see haruldane liik seal piirkonnas siiski tegutseb. Samuti avastati üks seni teadmata väike-konnakotka pesa.

Mälumängude kohta saab täpsemat infot aadressil <http://www.eoy.ee/malumang>.

Mälumängude korraldaja Urmas Abel annab talgulistele enne otsinguretkete minekut põhjalikud juhtnõidrid.

FOTO: ANDRES KALAMEES

Toeta EOÜ
linnukaitselisi tegevusi
„Ma armastan aidata“
keskkonna kaudu!
www.armastanaidata.ee

Ma
aidata

Anna allkiri veelindude tapatalgute lõpetamiseks!

Igal sügisel võtavad tuhanded jahituristid Eestis osa legaalsest veelindude tapatalgust, mille käigus saab igaüks lasta piiramatul hulgal linde. Seda soovivad Eesti liberaalsed jahiseadused, mille muutmise pole enamik asjaosalisi huvitatud. Arutu tapmise lõpetamiseks tuleb paika panna iga jahilinnuliigi küttimise maht, seada ülempiir jahiloo-

alusel küttida lubatud lindude arvule ning kehtestada maksimaalne ühe päeva jooksul küttitavate lindude arv jahipidaja kohta. Lindude masstapmist lubavad seadused ei sobi tänapäeva Eestisse. Aita meil seda olukorda parandada!

Näitame üheskoos, et lindude masstapmist lubavad seadused ei sobi praegusaja Eestisse ja et sellise praktika lõpetamist soovivad inimesi on palju.

**Anna oma digiallkiri portaalis
Rahvaalgatus.ee:**

[https://rahvaalgatus.ee/initiatives/
92cc16ee-107e-4208-b92c-
2ffed24d4f4b](https://rahvaalgatus.ee/initiatives/92cc16ee-107e-4208-b92c-2ffed24d4f4b)

Aega on 30. novembrini.
Üheskoos suudame rohkem!

Eesti Ornitoloogiaühing

Veski 4, Tartu 51005

Telefon: 742 2195

E-post: eoy@eoy.ee

Tiirutaja toimetaja: Meelis Uustal

E-post: meelis.uustal@eoy.ee

Tiirutaja ilmub neli korda aastas

Lehe väljaandmist on peale märgitud autorite toetanud Kesklinna-investeeringute Keskus ja RSPB. Küljendus: Eesti Loodusfoto

ISSN: 1736-6844